

HILLER ISTVÁN
beszéde az MSZP rendkívüli kongresszusán
2008. 10. 11.

Kedves Barátaim! Úgy tűnhet, hogy amit mondok, anekdota, egyébként pedig teljesen komoly, és azt gondolom, időszerű.

Akkor már 25 éve tartott a háború. 25 éve háborúztak, és bár az egész környezet, az akkori Európa gazdasági és politikai értelemben is békét akart, annyira utálták egymást, hogy nem tudták, hogyan kell megcsinálni a békét. Akkor 1643-at írtak, éppen 25 évvel korábban dobták ki a Habsburg hatalom képviselőit a prágai Hradzsín ablakán. Akkor már negyed évszázada volt, hogy a kor legmodernebb eszközeivel, a politikai propagandától - akkor bízták meg feladataikkal az első szóvivőket - egészen a haditechnikai eszközökig minden formát bevetettek, hogy egyik a másikat legyőzze.

25 év alatt nem sikerült. Volt néhány ember, akik azt mondták, hogy ez így nem megy, meg kell egyeznetek. De annyira utálták egymást, hogy bár tulajdonképpen lelkük mélyén már belátták, hogy meg kell egyezni, de egész egyszerűen nem tudtak egymással kijönni. Annyira rühellték egymást ők ketten - és egyébként teljesen mindegy e tekintetben a két ország, a két uralkodó család, a két dinasztia neve; a Habsburgokról és a Bourbonokról van szó -, annyira utálták egymást, hogy nem voltak hajlandóak egy városban lakni. Így aztán két városba települtek le, bár az első nap után kiderült, hogy Münster és Osnabrück elég távol van egymástól ahhoz, hogy így aztán biztos ne lehessen tárgyalni.

A korabeli feljegyzések szerint három hónapon keresztül nem tudták eldönteni, hogy akkor hogyan kell akkorát kiabálni, hogy a másik meghallja, magyarul: hogyan lehet a másikkal tárgyalni. A feljegyzések arról is beszélnek, hogy ebben a három hónapban több bevételük volt a helybeli kocsmárosoknak és utcalányoknak, mint a korábbi két évtizedben együttesen. Na most, mégis valahogy meg kellett csinálni, hogy azok, akik egymást utálják, és már mindent elmondtak egymásról, amit a szó és a gondolat megengedett, valami igen erős külső hatásra, amire egyébként korábban nem gondoltak, úgy gondolták, amikor belementek a harcba, hogy ezt a történetet 3-4 év alatt lezavarják.

Tudjátok, ez a háború, amiről beszélek, minden európai, minden magyar történelemkönyvben úgy szerepel, hogy a harmincéves háború. De először négyéves háborúnak hívták, aztán ötéves háborúnak. Nem sorolnám végig, hogy a 17 éves háború után hogy hívták.

Az az időszak azonban, amiről beszélek, már egy olyan hatást hozott, hogy a gazdaság szereplői - egyébként igen erőteljesen egy kialakulni látszó új rendről való gondolkodás megtestesítői - azt mondták, hogy ebből elég. De ők továbbra is utálták egymást. Ezért furfangosan - mert néha a megoldáshoz nem feltétlenül világmegváltó ötlet kell, talán csak szellemesség - beteretlék őket egy házba. A két város, Osnabrück és Münster között ma is megvan ez az épületegyüttes. De mivel egy szobában még ott sem voltak hajlandóak meglenni egymással, kijelölték a házigazdát, aki korábban egyébként se befolyásos nem volt, se a politikával nem foglalkozott. Három egymásba nyíló szoba volt. Az egyikben volt az egyik utálkozó, közepen volt az, aki egyébként eddig nem értett semmihez, a másik szobában a másik utálkozó.

Először bejött a Habsburg delegátus, és elmondta a középső szobában egyedül tartózkodónak, hogy mi a véleménye, majd kiment, mert még az illatát sem volt hajlandó elviselni a franciának. Ezután bejött a francia, elmondta a saját véleményét, majd kiment, mert látni sem volt hajlandó vele egy térben a Habsburg delegátust. Erről nekem van egy másfél órás és egy kétnapos előadásom. A történetet a kongresszus iránti tiszteletből mégis le kell zárni, mert tudniillik azok, akik addig 25 éven keresztül háborúztak egymással, és majd 30 éven keresztül a világ előtt nyilvánosan bevallva utálták egymást, képesek voltak arra, hogy megkössék azt a megállapodást, ami egyébként az elkövetkező másfél évszázadra biztosította az akkori Európa, a modern kontinens fejlődését. Ezt ma mindenki úgy tanulja, hogy a vesztfáiai béke, a nemzetállamok születése.

Ez a korszak a hátunk mögött van. A történet tehát nem arról szól, hogy mi történt a XVII. században, nem arról szól, bement-e, elmondta-e és kiment-e. A történet az emberi gondolkodásról szól. A történet arról szól, hogy nem lehet egymást utálni annyira, hogy egyébként, ha olyan érdek nincsen, ami túllép a sajátunkon, ami túllép a hagyományos véleményünkön, és tudjuk, hogy a másik nélkül nem megy, akkor bölcs és jövőben gondolkodó emberek ezen ne tudnának túllépni.

Persze, egyedül nem lehet. Ezért értelemszerűen azokra is szükség van, akik a másik oldalról kitartóan, magas színvonalon utálkoztak. Arra kérjük őket, hogy éppen azon kihívás miatt, ami nem az országon belülről jön, de az országunk egészét érinti, amely nem, illetve nem kizárólag politikusoktól jön, de biztos, hogy nem és nemcsak politikusokat érint, hanem mindannyiunkat: itt az ideje, hogy befejezzük az utálkozást. Itt az ideje, hogy hosszú és kitartó politikai harc után képesek legyünk meghallani egymás véleményét, azt értékelni, és ennek az országnak az érdekében közös álláspontra jutni.

Annyi történelmi példa van! Én egy korszakot hoztam fel példának. De, ugye tudjátok, hogy akkor, amikor Vitányi Iván édesapja meghallotta a rádióban, hogy ki kerül hatalomra, és azt mondta, hogy ebből nagy baj lesz, a kontinens egy másik részén, Skandináviában, Svédországban már többen dolgoztak egy új társadalmi-gazdasági megegyezésen, amely 1935-ben kötött, és alapjaiban mind a mai napig él? Ugye, tudjátok, hogy az 1960-as években, amikor a hidegháború még belengte az egész világot, volt néhány kitűnő holland - tudjátok, kereskedőnép, évszázadokon keresztül látott, hallott nagyon különböző tapasztalatokat -, aki azt mondta, hogy magukkal érdemes leülni? Ez 1963-ban volt, amikor megkötötték az ő gazdasági-szociális megegyezésüket. Alapjaiban azóta is él. Ugye, tudjátok, hogy volt egy teljesen más, a szó szoros értelmében erőszakos cselekedetsor, ami után a spanyolok képesek voltak egy szép kastélyban leülni, és azt mondták egymásnak - persze, ismerve egymást és korábbi véleményüket -, hogy itt, a Moncloában érdemes egy új Spanyolországot elkezdeni? Ugye, tudjátok, hogy több évtized óta ez az, ami meghatározza Spanyolország, a Spanyol Királyság működését és tekintélyét?

Talán mi is éreztük, talán mi is gondoltuk, hogy már elég, de az a brutális külső hatás, amely érte a kontinensünket, és amely Izland után legerőteljesebben Magyarországot érte, felülír minden olyan korábbi megjegyzést, minden olyan korábbi hergelést, ami egyébként a szembenállást erősítette.

Tisztelt Kongresszus! Sokan vannak, akik azt mondják, hogy több száz ember mély elemzésre nem képes. Én azt gondolom, hogy ez nem így van. Ha ez a több száz ember alkotta összejeövetel adott esetben az ország kormánypártjának kongresszusa, akkor kötelessége is. El kell mondanunk, hogy az, amit látunk, és amit érzékelünk az elmúlt napokban, a jéghegy csúcsa. Ez nem a teljesség. Ez egy hosszabb ideje tartó folyamat, amely egyébként befejezetlen.

A pénzügyi válság hatásai és elemzése még sokáig tart. Az azonban egyértelmű, hogy az állam szerepe megváltozott ebben a világban. Ki kell ragadni a vitát a hagyományos konzervatív, liberális, szocialista, szociáldemokrata vitából itt, Magyarországon is. Észre kell venni, hogy a kis állam-nagy állam vitáját egész egyszerűen fölülírta a történelem. Újfajta államra, újfajta állampolitikára van szükség, és erről helyes, ha Magyarországon először a magyar baloldal, a magyar szociáldemokraták beszélnek.

Az elmúlt napok és az elmúlt hetek eseményei, mindaz, ami történt az Egyesült Államokban, tudom, hogy miben különbözik a hazámtól. Mindaz, ami az elmúlt napokban történt az Egyesült Királyságban, tudom, hogy miben különbözik a hazámtól. Mindaz, ami néhány nappal ezelőtt egy távolinak tűnő szigetországban, Izlandon történt, tudom, hogy

miben különbözik a hazámtól. Azt mondatja velem, hogy aktív és erős államra van szükség azoknak a kérdéseknek a megválaszolására, amelyek előttünk állnak. A kisebb állam-nagyobb állam vitája nevetségessé vált. Nem nagyobb intézményrendszerrel, és nem nagyobb bürokráciáról beszélek. Sőt! De látom, hogy a piac önkorrekciós képességéről szóló teóriák illúzióvá váltak egy meghatározott probléma mennyiségének súlya alatt, és akkor, amikor ezt nem volt képes megtenni, akkor egyértelműen és minden kétséget kizáróan az államhoz fordult. Nem máshoz, az államhoz. Ezért tehát alkalmassá kell tenni az államot, hogy alkalmas legyen ezen feladatok megoldására.

Azt gondolom, hogy felelős államra van szükség, hogy több mint két évtizeddel a magyarországi rendszerváltozás után immáron nem az kell, hogy bárkinek a gondolatait irányítsa, hogy 1989-90 előtt milyen volt a magyar állam. Ez a mi gyermekeink számára már teljesen és pusztán történelem. Eltelt két évized, közben az integrációnk, és olyan kihívások érnek minket, amelyben egész egyszerűen nevetséges párhuzamot vonni a két évtizeddel a rendszerváltás után megerősítendő államunk és az 1989-90 előtti magyar államberendezkedés között, és ebben magyar baloldalnak se lelkiismeret-furdalása nem szabad, hogy legyen, se a véleményét megtartani nem szabad, hogy megtegye. Világosan ki kell állni. Nem új etatista nézeteket mondok, hanem azt mondom, hogy nincsen más, mint egy olyan felelős állam, amelyik kellően erős ahhoz, hogy jó intézkedéseket végrehajtsa, kellően tekintélyes ahhoz, hogy a társadalom különböző szereplőiben kezdeményező szerepet játszva partneri viszonyt alakítson ki, és kellően megfelelő arra, hogy egyébként olyan dolgokat, amelyek az emberek számára a legfontosabbak, és amikről mi évekkal ezelőtt, 2001-2002-ben beszéltünk - azt gondolom, hogy igenis igazunk volt -, vegyünk ismét elő, mert biztonságot nyújtanak.

Az emberek nem általában teóriára, nem általában megoldásokra várnak, hanem saját életükben, saját közegükben akarnak biztonságot, jogbiztonságot, létbiztonságot, közbiztonságot. Ezt pedig más nem nyújthatja, és nem is fogja nyújtani, mint az állam. A kongresszusunk után több mint negyed év áll rendelkezésre, hogy az alapérték-bizottság gondozta „Haza és haladás” címet viselő hosszú távú programunkról beszéljünk, csiszoljuk, és aztán a legközelebbi tisztújító és programalkotó kongresszuson szavazzunk róla.

Vannak tehát rövid távú kérdések, amelyeket azonnal orvosolni kell. Úgy gondolom, hogy a miniszterelnök vezetésével, a pénzügyminiszterrel gyorsan és hatékony intézkedések történtek. De igenis, a Szocialista Pártnak nem szabad még ilyen helyzetben is kizárólag rövid távon gondolkodni. Ezért mindaz, amit a „Megegyezés” program először Közép-Európában kimondott, tudniillik, hogy itt, Európa közepén a tudásba, a tudományba, az innovációba

befektetni, ez a mi esélyünk. Oktatás, kultúra, tudomány, ez a magyar baloldal progresszív jellegét erősíti.

Azt gondolom tehát, hogy abból, amiből hosszú évek háborúskodása után Európa jól jött ki - némi párhuzamot vonva a magyar viszonyok tekintetében -, egy nagyon merevnek, nagyon keménynek tűnő, nagyon éles politikai háborúskodás után itt jött, és eljött Magyarország számára a megegyezés lehetősége és a megegyezés kényszere. Éljük vele, és ebben a Magyar Szocialista Párt legyen kezdeményező! Ez a kongresszus felelőssége.

Köszönöm, hogy meghallgattatok.